

УДК 94(477.7)“1780/1870”

М. Б. Тарасова

УЧАСТЬ ІНОЗЕМЦІВ У СТАНОВЛЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ В КІНЦІ XVIII ст. – 1870-х рр.

У статті розглянуто діяльність іноземців у різних сферах життя Південної України. Доведено, що залучення іноземців до управлінського апарату, торгівлі та військової служби було складовою загальної концепції Російської імперії щодо регіону, що була сформована в кінці XVIII ст. На прикладі діяльності найбільш відомих іноземців – І. Калагеорґія та К. Сен-Прі – простежено шляхи адаптації до соціально-економічних реалій регіону та напрями їх перетворення. Показано, що значними напрацюваннями іноземців жителі Херсону користуються і дотепер.

Ключові слова: іноземці, діяльність купців, консули, французи, заселення південноукраїнського регіону, Південна Україна.

Територія Південної України здавна була місцем мирного та дієвого співіснування представників різних національностей та віросповідань. Досвід діяльності іноземців в управлінській та економічній сферах може стати корисним у формуванні концепції розвитку регіону на сучасному етапі, укріпити його статус в питаннях міжнародної співпраці. В умовах форсованого розширення кордонів Російської імперії, що припало на останню чверть XVIII – початок XIX ст., особливо гостро стояло питання дефіциту кваліфікованого чиновництва. До участі в процесі політичного та економічного освоєння регіону російський уряд та місцева адміністрація активно залучали іноземців.

Історія діяльності іноземців на теренах Південної України в останній чверті XVIII – середині XIX ст. не залишалася поза увагою дослідників ані в XIX, ані в XX та XXI ст., але досліджувалася у контексті дослідження умов формування чиновництва [1; 2], приділялася увага лише окремим аспектам життя (наприклад повсякденню купців), діяльності окремих національностей [3; 4], крізь призму життя деяких особистостей [5]. У працях з історії економічного та релігійного розвитку Південної України постійно робився акцент на багатонаціональному складі населення регіону [6; 7], однак інтерес до персоналізації такого явища тільки починає формуватися. Отже, питання участі іноземців в торгівлі, адміністративному управлінні та на військовій службі на півдні України, і передусім у Херсоні, наприкінці XVIII – на початку XIX ст. вимагає окремого дослідження.

Мета даної статті – розкрити роль іноземців в розбудові соціально-економічного життя Херсона та губернії протягом кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Влада розуміла, що для остаточного закріплення у цьому регіоні конче необхідним є встановлення військового та економічного контролю. Тому від самого початку уряд був зацікавлений у прискореній інкорпорації Північного Причорномор'я до загальноімперської адміністративної та соціально-економічної системи. Її план передбачав ряд елементів, зокрема заселення території, розбудову міст, відповідну соціально-економічну політику тощо.

Херсону відводилося особливе місце в імперських стратегічних планах. Поряд з військово-оборонними, місто мало виконувати торгово-промислові функції. Однак до нових викликів він ще не був готовим. Відповідні підтвердження знаходимо в листах Г. Потьомкіна Катерині II, датованих 1783 р. “Все запущено (в сфері кораблебудування – М. Б. Тарасова), нічому нет порядочної записки... Дороговизны подрядов и неисправности подрядчиков истратили много денег и время... Никто из тех, кои должны были смотреть, не были при своем деле... Денег издержано много, а куда, тому не сыщу” [8]. Також відсутнім було місце для карантину. Інфраструктура для перебування іноземних моряків поки була не організована, існували проблеми з харчуванням. Неякісне медичне обслуговування породжувало розвиток епідемій малярії і холери. Процес перевантаження ввезених з-за кордону товарів в Херсоні перебував на етапі становлення. Існує багато яскравих прикладів неготовності нового порту до викликів. Наприклад, лимони з Європи, вивантажувалися прямо на причалі, під відкритим небом. Місцеві жителі, завдяки своїй винахідливості і кмітливості, придумали нову страву – лимони квасили в бочках і подавали до дичини. Донька адмірала Надія Миколаївна Мордвинова залишила такі спогади про околиці Херсону кінця XVIII ст. “Русло Дніпра навколо фортеці повністю замулене, цілі острови заросли очеретом і заболочені... від малярійної лихоманки страждають усі” [9, с. 65].

Князь Григорій Потьомкін неодноразово прохав вирішити кадрового питання і перевести до Херсону з центральних російських губерній представників обслуговуючого персоналу. До найважливіших напрямів розвитку південноукраїнського регіону – торгівлі, управління та військової служби – влада вирішила запросити іноземців.

Необхідно зазначити, що Російська імперія вже мала чималу практику залучення до державного апарату представників різних національностей. Італійці, французи, німці, греки займали тут високі посади й успішно просувалися по службі. Наприклад, очолювати і керувати військовими компаніями запрошувалися: Джон Пол Джонсон – шотландець, адмірал Сполучених Штатів Америки, Франції, контр-адмірал Росії; француз, герцог Нассау; Фома Кобло – англієць шотландського походження, який згодом став генералом російської армії; представники відомих грецьких родів Рафтопуло, Гунаропуло (згодом отримали генеральські чини) і т.д. Ад'ютантом фельдмаршала Олександра Васильовича Суворова став грек Іван Онуфрійович Курис, ад'ютантом графа Миколи Самойлова – виходець з П'ємонту (Північна Італія) Віктор

Поджіо, архітектором Чорноморського адміралтейства в 1803-1820 рр. був німець Федор Іванович Вунш [10], особистим доктором адмірала Федора Федоровича Ушакова – італієць П'єр Марі Капелло [11, 4 арк.].

Торгівля стала першою формою знайомства іноземців з південноукраїнським регіоном. Для купецтва економічні перспективи Херсона були особливо привабливими. По-перше, їх цікавили нові неосвоєні ринки та урядові пільги. По-друге, українським і російським купцям бракувало знання іноземних мов, досвіду зовнішньої торгівлі і мореплавства. До того ж, вони не мали розгалужених міжнародних зв'язків, що перебували у греків, вірменів та євреїв. По-третє, іноземці мали значні капітали, що дозволяло їм швидко налагодити підприємницьку діяльність.

Одним з основних завдань стала організація торговельних відносин з європейськими країнами, що однак досить стримано прийняли запрошення організувати торгівлю через порт Херсон. Першою європейською торговою компанією, що ризикнула спрямувати сюди торгові судна, був французький торговий дім Антуан де Антуана. Її очолював барон де Сен-Жозеф Антуан. Після успішної організації роботи компанії, засновник повернувся на батьківщину. У рідному Марселі його обрали мером. Згодом французький торговий дім очолив Луїз Осипович Альбрант [12, арк.52].

Успішна діяльність торговців стала підставою до залучення їх і до інших галузей господарства. Так, Григорій Олександрович Потьомкін надав дозвіл французькому торговому дому Антуан де Антуану на торгівлю та будівництво державних і приватних споруд у Херсоні. Фірма порівняно швидко впоралася з завданням і спорудила будинки французькому купцю Івану (Жану) Дофіне, польському раднику, генералу від кавалерії Георгію Опанасовичу Ноелю, титулярному раднику Маркусу [13, с. 298; 14, арк.3зв., 5зв., 15зв.].

Українські та російські прізвища практично не зустрічалися у списках купців, які вели експортно-імпортні операції. Серед підприємців знаходимо імена комерції радників Рено [15, арк.39] та Росета [16, арк. 391], купців Карла Сікарда [17, арк.60], Фрідріха Кортічі [18, арк.73-74], Гамалея Цетліна [19, арк.51зв.], Фолькара (ім'я невідоме – М. Б. Тарасова) [20, арк.22].

Інтенсивний розвиток торгівлі зумовив формування інституту консульства в Південній Україні. Статус іноземних консулів був доволі значним і передбачав здійснення різноманітних функцій: від охорони комерційних інтересів своєї держави до відстоювання прав окремих груп населення (вдів, сиріт), виконання обов'язків третейського судді та нотаріуса. У сфері соціокультурного життя вони виступали трансляторами історичного досвіду держави, яку представляли, реалізовували свої економічні інтереси, активно займалися благодійністю [21]. На початку XIX ст. в Херсоні працювали польський консул Заблотський [22, арк.11], венеціанський консул Віценца Музенгі [23, арк.1], австрійський консул Андрій Торклер [24, арк.15], швейцарський консул Іван де Маль [25, арк.287-288].

На військовій службі в межах Херсонської губернії в різний період перебували: генерал від кавалерії Іван Маркович Гартінг [26, арк.15], генерал-лейтенант, інженер Єгор Ферер [27, арк.256], генерал-майор і кавалер Степан Миколайович Кастеллі [28, арк.2], генерал-майор, граф Олександр де Бальмент [29, арк.165], генерал-майор, граф Лев Камамбер [30, арк.109], полковник лейбгвардії Гусарського полку Маврик Осип де Бєрвін [31, арк.12], полковник Афанасій Рафтопуло [32, арк.47], підполковник Іларіон Васильович Корбе [33, арк.98; 34, арк.73-74], англійської служби майор Абрам Енгельбертович Пауль [35, арк.763, арк.421зв.].

Іноземці також ставали власниками підприємств та будинків у губерньському місті. Наприклад, французенці Пелагії Карлівні Вассаль (дівооче прізвище Потье) належав рибний завод [36, арк.10], французам Петру Готрону-Дарбле – лісний завод [37, арк.149], Федору де Ноелю – будинок на Воєнному форштадті [38, арк.154-155].

Провідну роль у розбудові Південної України іноземці відіграли на посадах адміністраторів. Найбільш відомими були Ж. Дофіне, Л. Альбрант, І. Гартінг, І. Калагеоргій, К. Сен-Прі.

Визначальними рисами під час призначення на керівні посади в державному апараті була наявність фахової освіти. Так, комендант херсонської фортеці, адмірал Микола Семенович Мордвинов і інженер-полковник, архітектор і будівничий фортеці Херсон Микола Іванович Корсаков, успішно пройшли практику і отримали освіту за кордоном. М. І. Корсаков, зокрема, протягом шести років вивчав "водні шляхи та судноплавство" в Англії, Голландії, Франції, Італії та Прусії.

У 1795–1800 рр. міським головою Херсона обирався французький купець Жан (Іван Іванович) Дофіне [39, арк.14-15; 40, арк.2, 5зв.; 41, арк.32зв.]. Точна дата перебування його на цій посаді не встановлена. Також І. Дофіне займався відкупництвом, утримував трактирні заклади [42, с.7]. Разом з дружиною Марією Павлівною вони проживали на Суворівській вулиці, де свого часу зупинявся англійський лікар-філантроп Джон Говард [43, арк.14-15]. Раптова смерть зупинила активну роботу міського голови. Для продовження його справи на пост херсонського голови обрали його співвітчизника – уродженця провінції Дофіне, французького маркіза Лева (Луїза-Людовіка) Осиповича Альбранта. Він був міським головою Херсона в 1800–1821 рр. Під час перебування на цій посаді, він займався постачанням російських військ, що знаходилися на Дунаї і в Молдавії [44, арк.52]. Графа Ланжерона, маркіза Альбранта нагородили золотою медаллю "За старанність", призначеної для носіння на Андріївській стрічці, орденом св. Володимира 4 ступеня (1818) і внесли в дворянську книгу Херсонського повіту (1821 р.).

В 1801–1804 рр. херсонським комендантом служив німець, інженер, генерал-майор Іван Маркович Гартінг [45, арк.15]. Згодом його призначили цивільним губернатором Бессарабської області. З 1809 по 1815 рр. херсонським цивільним віце-губернатором служив представник грецького роду, статський радник Іван Христофорович Калагеоргій. Його предки колись правили декількома грецькими містами, проте сім'я Івана Христофоровича з огляду на політичні переслідування змушена була покинути Грецію. Призначення І. Х. Калагеоргія до Херсону передувало складна і насичена служба в північній столиці.

У 1794 р. Іван Христофорович одружився з Єлизаветою Григорівною Тьомкіною – донькою князя Григорія Олександровича Потьомкіна. Після смерті батька, Єлизавета Григорівна Калагеоргій успадкувала значну частину нерухомості [46, с. 73]. Її маєтки розташовувалися на територіях сучасних Херсонської (у тому числі і острів Маслов або Потьомкінський біля Херсона), Київської, Черкаської, Миколаївської та Одеської областей. Тому родина часто перебувала і в Південній Україні.

Після вступу на престол Павла I, донька князя Г. О. Потьомкіна впала в немилість. За наказом імператора, сім'я І. Х. Калагеоргія була вислана до Херсону. Тут з 1800 по 1807 рр. Іван Христофорович служив у канцелярії цивільного губернатора, згодом на посаді прокурора Криму. У 1809–1816 рр. йому було доручено пост Херсонського віце-губернатора [47, с. 250]. У 1811–1815 рр. виконував його обов'язки [48, арк.2-23в]. На цій посаді він неодноразово отримував похвали від Рішельє та був нагороджений орденом св. Анни 2 ступеня [49, арк.10].

Іван Христофорович Калагеоргій зміг успішно реалізувати свій підприємницький талант. У російсько-турецькій війні 1806-1812 рр. Херсонська губернія працювала на задоволення потреб фронту. Іван Христофорович, спільно з міським головою Луїзом Альбрантом, організували роботу державних ковбасно-сальних заводів для поставки м'ясних виробів на фронт. За дорученням віце-губернатора, постачали в'ялену баранину і херсонські купці [50, арк.3-4, 62-67].

У важкий для держави час, Іван Христофорович прийняв мирне рішення – будувати перший у Херсоні навчальний заклад для хлопчиків. Так у 1813 р. був перший клас херсонського повітового училища. Цього року у місті лютувала епідемія чуми, але навіть ця біда не зупинила губернатора. 12 березня 1815 р. на базі училища відкрилася Перша херсонська чоловіча гімназія. Навчальний заклад і сьогодні відкриває двері для юних херсонців та належить до престижних навчальних закладів міста (нині – Херсонська гімназія № 20). Таким чином, херсонський губернатор Іван Христофорович Калагеоргій показав себе вмілим керівником, який мав величезне бажання рухатися вперед.

Ще однією яскравою особистістю серед успішних іноземців південноукраїнського регіону був граф Карл Францович Сен-Прі, який належав до давнього французького аристократичного роду. Його батько – граф Франсуа де Сен-Прі – був відомим державним і політичним діячем, військовим міністром в уряді Людовіка XVI. За часів Великої французької революції він був змушений емігрувати до Російської імперії. Після втрати всіх своїх родових маєтків, саме на теренах Південної України він знайшов не тільки безпеку, але і другу батьківщину.

Після отримання чину статського радника, Карл Францович був зарахований до відомства Херсонського військового губернатора. З 1808 по 1812 рр. Карл Францович очолював Одеський комерційний суд. Під час російсько-французької війни він не брав участі у військових діях, але займав відповідальний посаду цивільного губернатора прикордонної Подільської губернії (1812–1815 рр.). За рекомендаціями Новоросійського генерал-губернатора, графа Ланжерона граф Карл Сен-Прі і був призначений херсонським цивільним губернатором (знаходився на цій посаді з 1816 по 1821 рр.).

“Повторювати – значить продовжувати” – таким було кредо Карла Францовича на посаді губернатора. Саме йому належить заслуга заснування в 1818–1820 рр. першої стаціонарної лікарні. Ця лікарня стала найбільшим медичним закладом в губернії.

Карл Францович Сен-Прі стояв біля витоків вівчарства та конярства у промислових масштабах. На 1810 р. його вівчарські загоны знаходилися на околицях Одеси і були досить значними – всього 50 дес. (як для території, що належала місту) [51, арк.391зв.]. В 1811 р. він отримав ще 10 тис. дес. для розведення овець [52, арк.263-266]. Новий маєток отримав назву Емануїлівка¹ та знаходився в Дніпровському повіті Таврійської губернії. Він був найбільшим власником коней у Таврійській губернії: на 1856 р. в його господарствах налічувалося 350 тварин [53, арк.22]. Менш відомо про його сприяння у влаштуванні мідійно-устричного господарства на Чорноморському узбережжі. Перший устричний завод з'явився в Кларівському маєтку землевласників Васалів (нині Круглоозерка Голопристанського району) на березі Устричного озера [54, арк.197-200].

Між іноземцями, представниками губернської влади, поступово встановлювалися і родинні відносини. Так, граф Сер-Прі став хрещеним сина Івана Христофоровича Калагеоргія – Миколи [55, арк.41].

До освоєння південноукраїнського регіону активно долучалися і співвітчизники графа Сен-Прі. Згідно з указом імператора Олександра I, комерції радник, кавалер всіх гільдій Вільгельм Рув'є отримав у тимчасове володіння територію, яку нині займають Чорноморський заповідник, острів Джарилгач та Тендрівська коса. На цих землях він заснував маєтки Софіївка (Лазурне) та Кларівка (Круглоозерка, Більшовик). Головним сільськогосподарським заняттям новий власник обрав вівчарство. За розпорядженням Вільгельма Рув'є, з Іспанії сюди завезли довгошерсту породу овець (мериноси) [56, с. 9-23]. Таким чином, 1804 рік можна вважати датою зародження і розвитку промислового вівчарства на території сучасної Херсонської області. “Перемагає не той у кого є гроші, а той, хто вмє ризикувати”. Результати перевершили очікування: для іспанського меринуса наша земля стала другою батьківщиною, а для французів, які не побоялися ризикнути, вівчарство стало справжнім “золотим руном”.

Закордонні ринки потребували високоякісної обробленої шерсті. Тому гостро постало питання про вироблення високоякісної продукції. Тому для будівництва шерстомийних заводів запросили спеціаліста – француза, інженера Петра Павловича Мулена [57, арк.37-38]. Сприятливі умови для роботи, наявність стабільного заробітку сприяли вибору Херсона як місця для постійного проживання. П. Мулену належав будинок у Херсоні [58, арк.13].

¹ Маєток отримав таку назву на згадку про Емануїла, брата Карла Францовича.

Досить швидко було збудовано дев'ять шерстомийок. Розвиток шерстомийного виробництва призвів до підвищення його ринкової вартості. Так Херсон перетворився на великого експортера якісної сировини. У середині XIX ст. чимало жителів Західної Європи носили одяг, виготовлений з південноукраїнської вовни.

Отже, в останній чверті XVIII ст. іноземці активно залучалися до функціонування управлінського апарату на півдні України та до торгівлі в цілому: держава використовувала їх досвід, знання та уміння знаходити спільну мову з підприємцями регіону, розуміти проблеми та потреби місцевого населення. Іноземцям вдалося порівняно швидко оцінити і використати щойно відкриті можливості регіону. Успіхи та невдачі кожного представника залежали від наявності підтримки з боку місцевої влади, підприємницьких здібностей та особистих відносин з особами, які займали високі адміністративні пости. Після "першого знайомства" з південноукраїнськими реаліями форми подальших взаємин розвивалися за різними сценаріями: виконання лише окремих економічних операцій, тимчасове оселення в Херсоні на період виконання обов'язків, заснування родів, прийняття російського підданства, збереження етнічної приналежності. Таким чином, завдяки здібним підприємцям та службовцям з числа іноземців, Херсону вдалося за відносно короткий період перетворитися на економічний та адміністративний центр Херсонської губернії і Південної України.

Джерела та література

1. Шевченко В. В. Внутрішня політика Російської імперії як фактор становлення й розвитку банкірського підприємництва на Півдні України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / В. В. Шевченко // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – Випуск XIX. – 2011. – С. 106-116.
2. Панкєєв О. Історичні умови формування чиновництва Російської імперії в Південній Україні у другій половині XVIII століття / О. Панкєєв // Мандрівець. – 2013. – № 3. – С. 9-15.
3. Прокоп Ю. В. Роль євреїв-іноземців в соціально-економічній та культурній житті Херсонської губернії в кінці XVIII – першій половині XIX вв. / Ю. В. Прокоп // Історичний архів. Наукові студії : Зб. наук. пр. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – Вип. 12. – С. 74-81.
4. Кубякин В. В. Развитие немецкой колонии Тарутино в составе Российской империи (1814-1917 гг.) / В. В. Кубякин // Південь України : етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри : зб. наук. праць IV Міжнар. наук. конф., 26–27 квітня 2013 р., Одеса / відп. ред. М. І. Михайлуца. – Одеса : БМВ, 2013. – С. 143-147.
5. Сидорович Є. С. Європейці в економічному житті Півдня України (на прикладі діяльності Р. О. Вассала та К. І. Потє) / Є. С. Сидорович // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2015. – Вип. 43. – С. 140-142.
6. Бойко А. В. Південна Україна останньої чверті XVIII століття. Частина 1. Аграрні відносини / А. В. Бойко. – Запоріжжя: РА "Тандем У", 1997. – 204 с.
7. Лиман І. І. Міжконфесійні відносини на півдні України першої половини XIX ст. / І. І. Лиман // Міжконфесійні взаємини на півдні України XVIII–XX століття / Запорізький державний університет [та ін.]. – Запоріжжя : Тандем-У, 1999. – С. 85-105.
8. Из личной переписки Екатерины II и князя Г. А. Потемкина // Режим доступу: http://potyomkin.kherson.ua/lib_10.htm.
9. Мордвинова Н. Н. Воспоминания об адмирале, графе Николае Семеновиче Мордвинове и семействе его. – Санкт-Петербург, Типография Морского министерства, 1873. – 108 с.
10. Месяцеслов и Общей штат Российской империи на 1814 год // Режим доступу: http://rodovoyegnezdo.narod.ru/Kherson/Adres-kalendar_1814.html
11. Державний архів Херсонської області (далі – ДАХО), ф. 207, оп. 1, спр. 399.
12. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 6.
13. Записки Ярославского В. И. // Киевская старина. – 1887. – Т. XIX. – № 10. – Октябрь. С. 289-330.
14. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 282.
15. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 662.
16. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 662.
17. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 41.
18. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 114.
19. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 282.
20. ДАХО, ф. 59, оп. 1, спр. 8.
21. Тарасова М. Б. Європейські консули Херсона. Проект Херсонської обласної державної телерадіокомпанії "Скіфія" "Із глибини віків". Відеоресурс // Режим доступу: <http://artkavun.kherson.ua/tarasova-marina-borisovna.htm>.
22. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 763.
23. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 8.
24. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 7.
25. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 10.
26. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 7.
27. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 106.
28. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 4.
29. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 100.
30. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 100.
31. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 44.
32. ДАХО, ф. 137, оп. 1, спр. 2.
33. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 41.
34. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 114.
35. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 41.
36. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 48.
37. ДАХО, ф. 59, оп. 1, спр. 4.
38. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 70.
39. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 256.
40. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 282.
41. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 438.

42. Губарь О. Функции Одесского строительного комитета в контексте истории градостроительства Одессы / О. Губарь // Дерибасовская-Ришельевская. – 2014. – № 58. – С. 6-12.
43. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 256.
44. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 6.
45. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 7.
46. Пестов С. С. Алфавитный указатель личных знакомых и друзей Семена Семеновича Пестова, о которых он упоминает в записках своих с 1786 по 1827 г. – Александрия, Тип. Ф. Х. Райхельсона, 1915. – 129 с.
47. Макидонов А. В. Светская и церковная власть Новороссии (Екатеринославская, Херсонская и Таврическая губернии) первой половины XVIII-XIX века / А. В. Макидонов // Культура народов Причерноморья. – 2003. – № 39. – С. 241-252.
48. ДАХО, ф. 207, оп. 1, спр. 1008.
49. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 739.
50. ДАХО, ф. 1, оп. 219, спр. 5.
51. ДАХО, ф. 14, оп. 1, спр. 662.
52. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 162.
53. Державний архів Автономної республіки Крим, ф. 327, оп. 1, спр. 956.
54. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 170.
55. Державний архів Одеської області, ф. 37, оп. 3, спр. 182а.
56. Андриевский И. Путевые заметки при объезде Днепровского и Мелитопольского уездов Таврической губернии в 1835 г. / И. Андриевский – Одесса: Городская типография, 1839. – 107 с.
57. ДАХО, ф. 191, оп. 1, спр. 102.
58. ДАХО, ф. 59, оп. 1, спр. 16.

Tarasova M. B. The participation of foreigners in the development of socio-economic space in the Southern Ukraine in end of the XVIII century – the 1870 century.

The article describes activity of foreigners in different life spheres of the Southern Ukraine. It was proved that involving foreigners into administrative apparatus, trade and military service was an integral part of the general concept of the Russian Empire as for the region, that was created in the end of the XVIII century. In the context of activity of the most famous foreigners such as I. Kalageorgy and K. Sen-Pri – ways of adaptation to social and economic culture-specific concepts of the region and directions of their transformation. It was shown that some of results of foreigners' activity are used by residents of the Southern Ukraine till the present moment.

Key words: foreigners, traders' activity, the consuls, Frenchmen, colonization of the Southern Ukrainian region, Southern Ukraine.

Тарасова М. Б. Участие иностранцев в становлении социально-экономического пространства Южной Украины в конце XVIII века – 1870-х гг.

В статье рассмотрена деятельность иностранцев в различных сферах жизни Южной Украины. Доказано, что привлечение иностранцев к управленческому аппарату, торговли и военной службы было составной частью общей концепции Российской империи относительно региона, которая была сформирована в конце XVIII в. На примере наиболее известных иностранцев – И. Калагеоргия и К. Сен-При – прослежены пути адаптации к социально-экономическим реалиям региона и определены направления по их преобразованию. Продемонстрировано, что отдельными результатами деятельности иностранцев жители Южной Украины, в частности Херсона, пользуются и до сих пор.

Ключевые слова: иностранцы, деятельность купцов, консулы, французы, заселение южнукраинского региона, Южная Украина.

УДК 94(477)“18-19”

О. С. Авдєєва

КОНФЕСІЙНО ЗМІШАНІ РОДИНИ У ПІВНІЧНОМУ ПРИАЗОВ'І (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ XVIII – ПОЧАТОК XX ст.)

У статті розкрито проблема конфесійно змішаних родин Північного Приазов'я. Головна увага була приділена питанню укладання конфесійно змішаних шлюбів та проблемі прозелітизму у таких родинах в межах Північного Приазов'я. Розглянуто особливості імперської законодавчої бази у регулюванні шлюбно-сімейних відносин та її застосування (чи ігнорування) на практиці.

Ключові слова: Північне Приазов'я, конфесійно змішані родини, прозелітизм, шлюбно-сімейні відносини, подружжя, церква, розлучення.

Північне Приазов'я сформувалось як поліетнічний та поліконфесійний підрегіон, і саме тому тут укладались змішані шлюби, які активно сприяли культурно-побутовим взаємовпливам. Окрім того, саме шлюбно-сімейні відносини часто були відправною точкою у міжконфесійних взаєминах представників різних сповідань. У межах комплексного дослідження з проблем міжконфесійних відносин у регіоні висвітлення цього питання наразі є актуальним і цілком необхідним.

Метою статті є висвітлення характеру конфесійно змішаних шлюбів у підрегіоні, особливостей їх укладання та функціонування в останній чверті XVIII – на початку XX ст.; розкриття основних внутрішньо сімейних мотивів зміни віри.